

Περιφερειακή Ανάπτυξη

Διάλεξη 3: Το Περιφερειακό Πρόβλημα (κεφάλαιο 1, Πολύζος Σεραφεΐμ)

Δρ. Βασιλείου Έφη
Τμήμα
Οργάνωση και Διοίκηση Επιχειρήσεων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τίτλος ενότητας

Υπότιτλος

Περιεχόμενα ενότητας

1. Το περιφερειακό Πρόβλημα
2. Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα
3. Τα αίτια των περιφερειακών ανισοτήτων
4. Λόγοι και μέσα άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής

Το περιφερειακό πρόβλημα

Είναι η χωρική ασυμμετρία στην ανάπτυξη μιας χώρας ή ενός γεωγραφικού χώρου και η επακόλουθη περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανισορροπία.

Η οικονομική ανάπτυξη πέραν του συνολικού ποσοτικού της μεγέθους επιβάλλεται να συμπεριλάβει και τον όρο **“ισόρροπη ανάπτυξη”**.

“Ισόρροπη” είναι η ανάπτυξη που βοηθά τις περιφέρειες, που βρίσκονται σε δυσχερέστερη θέση, να βελτιώσουν τους δείκτες με ρυθμό μεγαλύτερο εκείνου των αναπτυγμένων.

Το περιφερειακό πρόβλημα αναφέρεται σε 3 περιπτώσεις:

1. Στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε **όλον τον κόσμο** (π.χ. άνιση ανάπτυξη μεταξύ των δυτικών χωρών και των χωρών του “τρίτου κόσμου”).
2. Στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει σε ενότητες ή **οικονομικές ενώσεις χωρών** (π.χ. ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε.).
3. Στην άνιση ανάπτυξη των **περιφερειών μιας χώρας** (π.χ. έντονες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες μεταξύ περιφερειών ή μεταξύ αστικών και μη αστικών περιοχών).

Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

1. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ, η ευημερία, οι ευκαιρίες προόδου και οι επιλογές για τον τρόπο ζωής εμφανίζουν **μεγάλες ανισότητες** μεταξύ των νομών της χώρας.
2. Η **συγκέντρωση του 50% πληθυσμού, του 60-65%** των οικονομικών δραστηριοτήτων και σχεδόν του μεγαλύτερου ποσοστού των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της χώρας σε δυο πόλεις, την **Αθήνα** και τη **Θεσσαλονίκη**.

Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

3. Η περιοχή της Αττικής συγκεντρώνει το 50-55% του βιομηχανικού δυναμικού, το 65% των υπηρεσιών, το 50% των γιατρών και των νοσοκομειακών κλινών, το 55% των πτυχιούχων Ανωτάτων Σχολών, το 45% της απασχόλησης στη βιομηχανία και το 85% των εταιρειών.
4. Δημιουργία **περιβαλλοντικών προβλημάτων, με καταστροφή** του φυσικού περιβάλλοντος (πυρκαγιές, αυθαίρετη δόμηση, κ.λπ.)

Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

5. Η δημιουργία **κοινωνικών προβλημάτων στις δυο μεγάλες πόλεις** Αθήνα και Θεσσαλονίκη όπου οι συνθήκες διαμονής χειροτερεύουν, οι καθημερινές μετακινήσεις και οι μεταφορές γίνονται προβληματικές, το φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον καταστρέφεται
6. Η απώλεια της **δημογραφικής βάσης των λιγότερο αναπτυγμένων** νομών, στοιχείου απαραίτητου για την αυτοδύναμη οικονομική τους ανάπτυξη, την αξιοποίηση των φυσικών τους πόρων και τη δημιουργία των προϋποθέσεων ικανοποιητικού επιπέδου κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής.

Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

7. Η μείωση της **εθνικής συνεκτικότητας λόγω των διαφορών** στην ποιότητα ζωής ανάμεσα στις περιφέρειες, το αίσθημα της αδικίας που υπάρχει σε πολλές περιφέρειες για εγκατάλειψή τους από την Πολιτεία
8. Η μείωση του "**κοινωνικού μισθού**" για τους κατοίκους **των λιγότερο** αναπτυγμένων περιοχών, η διατήρηση των εισοδηματικών ανισοτήτων, των ευκαιριών επιλογής τρόπου ζωής και η αύξηση του κοινωνικού κόστους της οικονομίας λόγω της άνισης κατανομής των αποτελεσμάτων της ανάπτυξης.

Τα χαρακτηριστικά του περιφερειακού προβλήματος στην Ελλάδα

9. Η κατεύθυνση των επενδύσεων δεν είναι η αναμενόμενη και σύμφωνη με τις επιδιώξεις (αναπτυξιακός νόμος, κ.λ.π.), δηλαδή σε επιθυμητές κοινωνικά περιοχές.

Τα αίτια των περιφερειακών ανισοτήτων

1. Γεωγραφικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες
2. Η δομή της οικονομίας των περιφερειών
3. Η χαμηλή κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου
4. Θεσμικοί και πολιτικοί παράγοντες
5. Εξωτερικές οικονομίες

1. Γεωγραφικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες

- Οι συνθήκες του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τις κλιματολογικές συνθήκες δημιουργούν συγκριτικά πλεονεκτήματα.
- Οι γεωγραφικές αποστάσεις ή η γεωγραφική απομόνωση
- Μικρή προσιτότητα οδηγεί σε μεγάλο μεταφορικό κόστος

2. Η δομή της οικονομίας των περιφερειών

Οικονομίες με μονοκλαδική δομή της οικονομίας παρακμάζουν εύκολα όταν οι συνθήκες ζήτησης του παραγόμενου προϊόντος μεταβληθούν

(πχ. Θεσσαλία με την καλλιέργεια βαμβακιού, περιοχές της Δ. Μακεδονίας με τη γουνοποιία)

3. Η χαμηλή κινητικότητα εργασίας και κεφαλαίου

- Τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης των περιφερειών έχουν ως αποτέλεσμα ύπαρξης διαφορών στους μισθούς και στο κεφάλαιο.
- Οι διαφορές αυτές θα προκαλέσουν κινητικότητα επικιμώντας τη μεγιστοποίηση των αμοιβών
- Η κινητικότητα της εργασίας είναι μεγαλύτερη από ότι η κινητικότητα του κεφαλαίου, γεγονός που ευνοεί τις ανεπτυγμένες περιφέρειες

4. Θεσμικοί και πολιτικοί παράγοντες

Η συγκέντρωση των υπηρεσιών ή οργανισμών σε μεγάλες πόλεις ενισχύουν τις τάσεις υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού.

Μειονεκτήματα: λαμβάνονται αποφάσεις οι οποίες πολλές φορές δεν έχουν σαφή εικόνα της φύσης και του χαρακτήρα του προβλήματος που καλούνται να επιλύσουν.

5. Εξωτερικές οικονομίες

Οι εξωτερικές οικονομίες αποτελούν βασικό παράγοντα προσέλκυσης οικονομικών δραστηριοτήτων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα (π.χ. αναπτυγμένα συστήματα μεταφορών, επικοινωνιών, ειδικευμένο προσωπικό, κλπ)

Λόγοι και μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Η κυριότερη επιχειρηματολογία αναφέρεται περισσότερο στο **"κριτήριο της αποτελεσματικότητας της οικονομίας"** και λιγότερο στο **"κριτήριο της ισότητας"**.

Το κριτήριο της αποτελεσματικότητας της οικονομίας έχει ως βασική επιδίωξη της μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Το κριτήριο της ισότητας επιδιώκει στη μείωση των περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ανάπτυξης και ευημερίας.

Λόγοι και μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτικής

Οι κυριότεροι λόγοι για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής:

- (α) Οικονομικοί.
- (β) Κοινωνικοπολιτικοί
- (γ) Περιβαλλοντικοί

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

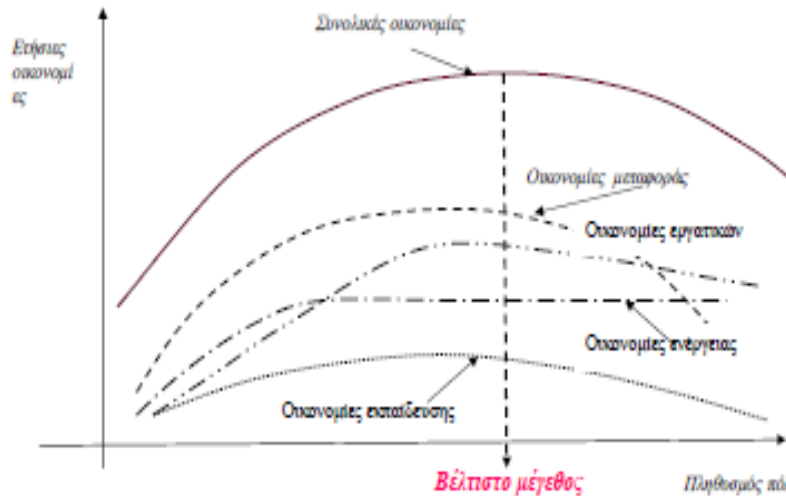
1. Περιορισμός της επέκτασης σε έργα και υποδομές και της υποαπασχόλησης του επενδυμένου κεφαλαίου

Η δημιουργία νέων υποδομών σε μεγάλα αστικά κέντρα (δρόμοι, σχολεία, δημόσια κτίρια κ.λ.π) εντείνει τις τάσεις συγκέντρωσης του πληθυσμού και των οικονομικών δραστηριοτήτων η οποία με τη σειρά της δημιουργεί νέες ανάγκες οδηγώντας σε ένα φαύλο κύκλο.

Παράλληλα αποδυναμώνονται οι φθίνουσες περιοχές στην περιφέρεια και μειώνεται η απόδοση του επενδυμένου κεφαλαίου στις εν λόγω περιοχές.

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

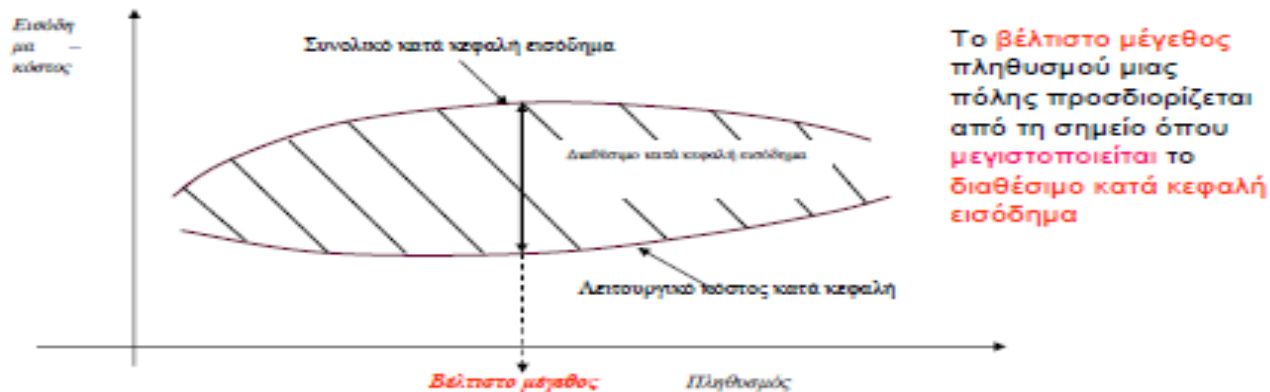
2. Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων (σχεδιαγράμμα Isard)

Το βέλτιστο μέγεθος της πόλης προσδιορίζεται στο σημείο που μεγιστοποιούνται οι ετήσιες συνολικές οικονομίες (Οικονομίες εργατικών, ενέργειας, εκπαίδευσης, κ.λ.π)

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

2. Το κόστος συμφόρησης των αστικών κέντρων

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

3. Μείωση περιφερειακής ανεργίας και δίκαιη κατανομή του εισοδήματος

Η αύξηση της ανεργίας στις περιφέρειες είναι αποτέλεσμα των μειώμενων επενδύσεων. Σε περιόδους κρίσεων, κάποιοι οικονομικοί κλάδοι πλήττονται περισσότερο, και αδυνατούν να διοχετεύσουν τους ανέργους σε άλλη μορφή εργασίας.

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

4. Απασχόληση των συντελεστών παραγωγής

Η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου των δασικών και γεωργικών περιοχών

5. Μείωση πληθωριστικών πιέσεων

Τα μέτρα για την αύξηση μισθών σε περιοχές με χαμηλή παραγωγικότητα μπορεί να οδηγήσει σε πληθωριστικές τάσεις γιατί η υπάρχουσα παραγωγή δεν επαρκεί να καλύψει την αύξηση της ζήτησης που προκαλείται

Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ των μέσων άσκησης πολιτικής

6. Προστασία του περιβάλλοντος

Οι μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Το κράτος έχει την ευθύνη για τη διατήρηση ενός ανεκτού αστικού περιβάλλοντος.

7. Αποφυγή κοινωνικών αναταραχών και εντάσεων

Οι πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης και εξισορρόπησης των οικονομικών ανισοτήτων συμβάλλουν στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής (Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν η εξέγερση των Ζαπατίστας στο Μεξικό, η διάσταση της Τσεχοσλαβακίας, κλπ που πυροδοτήθηκαν από την ύπαρξη των κοινωνικών ανισοτήτων)

Τα κυριότερα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής

1. Ανάπτυξη υποδομών

- Παραγωγικές υποδομές (ενεργειακά έργα, συγκοινωνιακά έργα, έργα βιομηχανικής υποδομής, κλπ)
- Υποδομές βελτίωσης της ποιότητας ζωής (σχολεία, νοσοκομεία, έργα αποχέυτευσης, ύδρευσης, κλπ)

2. Χορήγηση επιδοτήσεων

Περιλαμβάνει επιδοτήσης κόστους ή τιμών, ή μέτρα επηρεασμού του τρόπου εγκατάστασης των επιχειρήσεων

Τα κυριότερα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής

3. Φορολογικά κίνητρα

Κυριώς περιλαμβάνει φοροαπαλλαγές (ως μέτρο έχει δεχτεί κριτική λόγω της πιθανής αναποτελεσματικότητάς του και της πιθανότητας απώλειας φορολογικών εσόδων)

4. Πιστωτικά κίνητρα

Χορήγηση δανείων για πραγματοποίηση επενδύσεων με ευνοικούς όρους. Συνήθως λειτουργούν συμπληρωματικά με τα φορολογικά κίνητρα και περιλαμβάνονται σε αναπτυξιακούς νόμους και προγράμματα.

Τα κυριότερα μέσα άσκησης της περιφερειακής πολιτικής

5. Μεταβολές θεσμών και αποκέντρωση κρατικών λειτουργιών

Μεταφορά εξουσιών από το κέντρο προς την περιφέρεια με προϋπόθεση αυτόνομης λειτουργίας της περιφέρειας

6. Έλεγχοι και αντικίνητρα

Για την αποτροπή της συνέχισης των συγκεντώσεων, όπως η επιβολή όρων δόμησης, η επιβολή φόρων εγκατάστασης, κλπ

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Όνομα Συνεργάτη>

Θεσσαλονίκη, <Ημερομηνία>